

ERGEN ÇOCUKLU DÖNGÜ AİLELERİNDEKİ EŞLERİN FARKLI OLGUSAL FAKTÖRLERE GÖRE TUTUMLARININ ANALİZİ: BİR AİLE YAŞAM DÖNGÜSÜ ARAŞTIRMASI *

Dr. Adnan SELMAN**

ÖZET

Ergenlik bireylerde biyolojik, sosyal ve psikolojik açıdan gelişme ve olgunlaşmanın meydana geldiği bir süreçtir ve ergen açısından bunalımlı bir yaşam kesitidir. Dolayısıyla, Ergen Çocuklu Döngü ebeveynleri maddi-manevi oldukça zor durumda bırakan bir süreçtir. Bu süreçte ebeveynler, daha önce yaşamadıkları sorunlarla karşılaşır ve çözüm yolları ararlar. Bu araştırma Aile Yaşam Döngülerinden biri olan Ergen Çocuklu Döngü içinde bulunmuş ve bulunmakta olan farklı dindarlık düzeyine sahip bireylerin, cinsiyet, meslek, gelir durumu, çocuk sayısı gibi olgusal faktörlerle birlikte döngü içindeki tutum düzeylerini belirlemeyi ve bireylerin tutum ve davranışlarına etki eden faktörleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, çalışma iki faktörlü (bağımsız değişken) olarak hazırlanmış ve elde edilen veriler Çift Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile Yaşam Döngüsü, Ergen Çocuklu Döngü, Ergenlik, Tutum.

JEL Kodu: J12, Z19, Z0

ANALYSIS OF THE COUPLE’S ATTITUDES, BEING IN THE CYCLE WITH ADOLESCENT CHILD ACCORDING TO DIFFERENT FACTUAL FACTORS: A FAMILY LIFE CYCLE STUDY

ABSTRACT

Adolescence is a process in which biological, social and psychological maturation occurs in individuals and it is a depressed section of life. Therefore, the Cycle with Adolescent Child is a process that leaves parents in a very difficult situation. In this process, parents face problems that they have never experienced before and try to seek solutions. This study aims to determine the levels of attitudes of individuals with different religiosity levels with the factors such as gender, occupation, income, number of children, and the factors that affect the attitudes and behaviors of the individuals. For this purpose, the study was prepared as two-factor (independent variable) and the data obtained were analyzed using the Two-Way Analysis of Variance (ANOVA).

Key Words: Family Life Cycle, Cycle with Adolescent Child, Adolescence, Attitude.

JEL Codes: J12, Z19, Z0

GİRİŞ

Modern çekirdek aileye vurgu yapan ve aileyi oluşturan bireylerin statü ve icra ettikleri rollere odaklanan Aile Yaşam Döngüsü (AYD) kavramı bir ailenin kurulması ile başlayan ve her iki eşin vefatıyla sona eren uzun soluklu bir süreci ifade eder. Döngüler kendi iç dinamikleri çerçevesinde, toplumların önem ve değer verdikleri olgulara; özellikle de karı ve kocanın rol, tutum ve davranışlarında önemli değişikliklerin meydana gelmesiyle ortaya çıkan durumlara göre belirlenir (Meijer, 2006: 148). Dolayısıyla, döngüler toplumdan topluma farklılık gösterebilir.

* Bu çalışma yazarın “Dindarlığın Aile Yaşam Döngüsü Süreçlerine Etkisi” isimli doktora tez çalışmasından faydalanılarak hazırlanmıştır.

** Süleyman Demirel Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, adnanselman@sdu.edu.tr

Ülkemizde aile ile ilgili yapılan çalışmalar içinde AYD'ye de değinilen dolaylı çalışmalar bulunmakla birlikte, AYD esas alınarak yapılan çalışma sayısı azdır. Bu çalışmalarda genel olarak Batılı kaynaklardan elde edilen döngüler kullanılmıştır. AYD esas alınarak yapılmış bir çalışmada ailelerin geçirdiği gelişimsel farklılıklar teorik olarak değerlendirilmiş ve ailelerin yaşayabileceği olası sorunlar üzerinde durulmuştur (Duyan, 2003: 33-41). Özdemir vd. çalışmalarında ise (2009: 7-18), AYD ile ilgili alan çalışmasının yapılarak Türk toplumuna özgü AYD'nin belirlenmesinin gerekliliği ve önemi ifade edilmiştir. Bir başka çalışmada ise, döngüler içerisinde ailelerin gelir durumu ve aile fertlerinin tüketim alışkanlıkları incelenmiştir (Özdemir vd. 2016). Türk toplumuna özgü AYD belirlemeye yönelik ise, tespit edebildiğimiz kadarıyla, iki tane alan çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmaların ilkinde döngüler: “Çocuksuz Evliler, İlk Çocuk Okul Öncesi Dönemde, En Büyük Çocuğu İlköğretim Çağında, Yetişkin Çocuklu Aileler, Baş başa Kalma Yılları ve Yalnız Kalma Yılları” olarak tespit edilmişken (Özdemir vd. 2016), diğer çalışmada döngüler: “Nişanlılık Döngüsü, Yeni Evli-Çocuksuz Aile Döngüsü, Küçük Çocuklu Aile Döngüsü, Okul Dönemi Çocuklu Aile Döngüsü, Ergen Çocuklu Aile Döngüsü, Evden Ayrılan Çocuklu Aile Döngüsü, Boş Yuva Döngüsü, Dulluk Döngüsü” şeklinde belirlenmiştir (Selman ve Uçar, 2017: 213-234). Bu çalışmada, Selman ve Uçar'ın belirledikleri “Ergen Çocuklu Aile Döngüsü” kavramı kullanılacaktır.

Çalışmamızın amacı, Ergen Çocuklu Döngü (EÇD) içinde bulunan farklı dindarlık düzeyine sahip evli bireylerin, diğer olgusal faktörler çerçevesinde tutumlarının analizini yapmaktır. Dolayısıyla, diğer döngülere değinilmeyecektir. EÇD hem çiftler hem de ergen çocuklar açısından değeri göz ardı edilemeyecek derecede önem arz eden bir süreçtir. Ergenlerin ileriki yaşlarında hem toplumla hem de ebeveynleriyle ilişkilerini belirleyecek bir öneme sahiptir. Biyolojik, sosyal ve psikolojik açıdan gelişme ve olgunlaşmanın meydana geldiği, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi olarak kabul edilen ergenlik (Yavuz, 1986: 277-278), kaygı stres ve depresyon gibi ruhsal sıkıntıların yaşanabildiği bir süreç olması nedeniyle (Thorsteinsson vd. 2013: 1-6) hayatın fırtınalı ve karışık dönemlerinin en yüksek noktasına eriştiği bunalımlı bir yaşam kesitidir (T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1997: 7). Döngüler içinde eşleri en çok zorlayan süreç EÇD olarak göze çarpmaktadır.

EÇD en büyük çocuğun ergenliğe adım atmasıyla başlar ve en küçük çocuğun ergenlikten çıkmasıyla sona erer. Ergenlik dönemindeki çocuğun bireyselleşme ve kendini ifade etme çabaları içinde olması ve aile içinden sosyal çevreye doğru yönelmesi (TAYA, 2011: 10) nedeniyle, aile için hayati önem arz eden oldukça sıkıntılı ve endişe verici bir dönemdir. Aslında ergenlik dönemindeki bireyin sosyal gruplar içerisinde yer alması, eğlenmesi, sosyal etkinlikler vb. yollarla kendisini ifade etmesi bu dönemi daha kolay atlatabilmesi için oldukça önemlidir (Arslan, 2018: 57-84). Arkadaşlık ilişkilerinin oldukça belirleyici özellikler taşıdığı ergenlik döneminde, o ana kadar aileden karşılanan duygusal ihtiyaçlar artık arkadaş çevresinden karşılanmaya başlanır. Evin dışında geçirilen zaman ve aileden bağımsız hareket etme süresinde belirgin artışlar meydana gelir (Ausubel, 2002: 229).

Bu dönemde yukarıdaki rollerine ilaveten; çocuğun sorunlarıyla ilgilenmek, ona yol göstermek, kötü olduğunu düşündükleri alışkanlıklardan onu korumaya çalışmak, gittikçe artan harcamalarını karşılamak gibi ebeveynleri çok zor durumda bırakan görevler ortaya çıkmaktadır (Siyez ve Aysan, 2007:145-171). Ebeveynlerin en aciz durumda kaldıkları ve rollerini oynamada zorlandıkları süreç muhtemelen bu dönemdir. Çocuğun tavır ve davranışlarında meydana gelen ve çoğunlukla ebeveynler tarafından olumsuz görülen değişimler neticesinde aşırı müdahalecilik, ergenle ebeveynlerin sürekli çatışmalarına ve aralarındaki iletişimin kopmasına sebep olmaktadır. Bu dönemde ergenlerin en rahatsız oldukları konular anne-babalarının kendilerine çocuk muamelesi yapması, özgürlüklerinin kısıtlanması, giyim-kuşamlarına karışılması, kendi kararlarını kendilerinden ziyade anne-babalarının alması ve arkadaş çevrelerine sık sık müdahale edilmesidir (TAYA, 2011: 10).

Bu döngüde anne-babanın ergen çocuklarının geleceği ile ilgili endişeleri de artmaktadır. Bu anlamda çocuğa sıkı bir şekilde ders çalıştırmak, onu okul sonrası ve hafta sonları kurslara göndermek, akademik başarısını olumsuz yönde etkileyebilecek faktörlerle ilgilenmek aileler için önem arz

etmektedir (Arslan, 2018: 57-84). Ancak, ergen bireyin eğitimi ve akademik başarısı ebeveynler için bu denli önemli iken, ergenlerin yaşadıkları sorunların en büyüğü de eğitim ve ders çalışma konusudur (Ertem ve Yazıcı, 2006: 7-12). Ayrıca, ergenin hem okula hem de kursa gitmesi, ders çalışması ve geri kalan zamanını arkadaşlarıyla geçirmesi ailece beraber geçirilen zamanın azalmasına sebep olmaktadır.

1. YÖNTEM

Evli bireylerin din algılarının, EÇD içindeki tutum ve davranış düzeylerine etkisini iki bağımsız değişken ve bir bağımlı değişken çerçevesinde ele alan araştırmada *ilişkisel tarama modeli* tekniğinden faydalanılmıştır. Bağımlı değişkenler EÇD içinde bulunan evli bireylerin madde tutum düzeyleridir. İki ayrı gruptan oluşan bağımsız değişkenler ise, birinci grupta olgusal kimliği ifade eden cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, ailenin gelir durumu, ikamet yeri, evlilik yaşı ve ailenin çocuk sayısından oluşmaktadır. İkinci grup bağımsız değişken ise bireylerin dindarlık düzeyidir.

Veri toplama aracı olarak yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı araştırmada, form hazırlanırken bu alanda yapılan çalışmalardan faydalanılmıştır. Görüşme formu uygulamaya geçilmeden önce, form içerisinde yer alması düşünülen soruların amaca uygun olup olmadığını ve soruların anlaşılabilirliğini test etmek amacıyla, örnekleme temsil gücüne sahip 100 kişiden oluşan bir grup üzerinde ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama neticesinde veri toplamada problemler olduğu ve anlaşılma güçlüğü çekildiği fark edilen ifadeler anlaşılabilir hale getirilmiş ve katılımcıların belirttikleri diğer bazı eksikler tamamlanmıştır. 8 ölçekten oluşan formda EÇD ölçeği 9 maddeden oluşmaktadır.

Araştırmanın evreni Batı Akdeniz'i oluşturan Antalya, Isparta ve Burdur illerinde ve bu üç ilin ilçe ve kasaba/köylerinde yaşayan ve AYD'nin herhangi bir sürecinde bulunan evli bireylerdir. Tesadüfi örneklem tekniğiyle evreni yansıtabilecek nitelikte, kota örnekleme tekniği kullanılarak bir örneklem oluşturulmuş ve 800 evli birey üzerinde uygulanmasına karar verilmiştir. Geri dönmeyen, eksik ve cevapsız anket formları nedeniyle 736 katılımcının anketleri analiz edilmiştir. Bu katılımcılardan da EÇD içinde bulunan birey sayısı 422'dir. Ayrıca, katılımcı gözlem tekniği de kullanılarak veriler elde edilmiştir.

Anket tekniği ile elde edilen verilerin analizinde SPSS istatistiksel paket programı kullanılmıştır. Örneklemin tutum düzeyleri, likert tipi beşli derecelendirme ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin analiz aşamasında yüzde ve frekans dağılımının yanı sıra, aritmetik ortalama, t-testi, tek yönlü ve çift yönlü varyans analizleri (ANOVA), Lsd Post-hoc çoklu karşılaştırma testi tekniklerinden yararlanılmıştır. Örneklemin EÇD içindeki tutum düzeyleri cinsiyet faktörü çerçevesinde incelenirken t- testi; cinsiyet dışındaki diğer faktörler için ise çift yönlü varyans analizi (çift yönlü ANOVA) kullanılmıştır.

2. BULGULAR

2.1. Örneklemin Olgusal Kimliği

Olgusal kimlik bireylerin cinsiyeti, yaşı, doğum yeri, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, medeni durumu, mensup olduğu din, mesleği gibi sosyo-ekonomik olguları belirlemeye yönelik bilgilerdir. Olgusal kimliğin tespiti, örneklemin ana kütleyi yeterince temsil edip edemediğini, örneklem içinde yer alan bireylerin betimlemeye çalışılan tutum ve davranışları ne ölçüde gösterdikleri ve araştırma sonucunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde, kategoriler arasında farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek adına önem arz etmektedir (Aslantürk, 1998: 67). Bu anlamda, çalışmanın araştırma örnekleminin olgusal kimliği aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1. Örneklemin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Erkek	160	38,0
Kadın	262	62,0
Toplam	422	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, örnekleme toplam 422 kişi bulunmaktadır. Bunların %38’i erkeklerden, %62’si ise kadınlardan oluşmaktadır. Örneklem içinde kadın ve erkeklerin eşit oranda temsil edilememesi, konunun aile ve eşlerin tutum ve davranışları olması nedeniyle anket uygulamasının genel olarak ev ortamlarında ve evlerde çoğunlukla kadınların bulunduğu gündüz vakitlerinde yapılmasından kaynaklanmıştır. Diğer bir sebep ise; erkeklerin, aile bireyleri ve bireyler arasındaki ilişki söz konusu olduğunda konuşmakta isteksiz davranmalarındadır.

Tablo2. Örneklemin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş	N	%
31-40	90	21,3
41-60	264	62,5
61 üstü	68	16,2
Toplam	422	100

Örnekleme 31-40 yaş arasındakiler %21,3, 41-60 yaş arasındakiler %62,5 ve 61 yaş ve üstü olanlar ise %16,2 oranında temsil edilmektedirler.

Tablo3. Örneklemin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	N	%
Üniversite	96	22,7
Lise	82	19,5
Ortaokul	42	10,0
İlkokul	164	38,8
Okur-yazar değil	38	9,0
Toplam	422	100

Örneklemin eğitim düzeyi %22,7 ile üniversite, %19,5 ile lise, %10 ile ortaokul, %38,8 ile ilkokul şeklindedir. %9’u ise okur-yazar değildir. Üniversite mezunu oranının yüksek olması, özellikle lise mezunu olarak işe başlayan memurların önlisans ve lisans mezunu olmaları durumunda maaşlarında artış yapılması nedeniyle açık öğretim fakültesi okumalarından kaynaklanmaktadır. Nitekim, anket uygulaması esnasında görüştüğümüz memurlardan bir kısmı, hem memuriyetlerine devam ettiklerini hem de açık öğretim fakültesi okuduklarını ve özellikle ilçelerde görev yapan memurlar, buldukları yerlerdeki meslek yüksekokullarında eğitim gördüklerini ifade etmişlerdir.

Okur-yazar olmayanların oranının % 9 olması da günümüz eğitim koşulları göz önüne alındığında bir hayli yüksek görünmektedir. Ancak, hem EÇD sürecine gelmeyen 18-24 ve 25-30 yaş aralığında bulunan 314 bireyin bu döngüye dahil edilmemesi, hem de Batı Akdeniz’i oluşturan yerleşim yerlerinde, özellikle de Toroslarda göçebe hayatın yakın zamanlara kadar devam etmesi, 61 yaş üstü gruptakilerin bir bölümünün herhangi bir eğitim alamamalarına sebep olmuştur.

Tablo 4. Örneklemin Meslek Durumuna Göre Dağılımı

Meslek Durumu	N	%
Memur	112	26,5
İşçi	74	17,5
Çiftçi	46	10,9
Esnaf	30	7,2
Ev hanımı	142	33,6
Diğer	18	4,3
Toplam	736	100

Örneklemin %26,5'i memur, %17,5'i işçi, %10,9'u çiftçi, %7,2'si esnaf, %33,6'sı ev hanımı ve %4,3'ü diğer meslek gruplarından oluşmaktadır.

Tablo 5. Örneklemin Gelir Durumuna Göre Dağılımı

Gelir Durumu	N	%
500-1000	56	13,2
1100-2000	126	29,9
2100-3000	142	33,6
3100-4500	40	9,6
4600 ve üstü	58	13,7
Toplam	736	100

Tablo 5'ten, örneklemin %13,2'sinin 500-1000 TL arası, %29,9'unun 1100-2000 TL arası, %33,6'sının 2100-3000 TL arası, %9,6'sının 3100-4500 TL arası ve %13,7'sinin de 4600 ve üstü geliri olduğu anlaşılmaktadır. Bu oranlar orta düzeyde gelire sahip olanların oranının yüksek olduğunu, ancak alt gelir grubunun oranının da düşük olmadığını göstermektedir.

Tablo 6. Örneklemin Oturduğu Yere Göre Dağılımı

İkamet Edilen Yer	N	%
Büyükşehir	154	36,6
İl	76	18,1
İlçe	128	30,1
Kasaba/Köy	64	15,2
Toplam	736	100

Örneklemin %36,6'sının büyükşehirde, %18,1'inin şehirde, %30,1'inin ilçede ve %15,2'sinin kasaba/köyde ikamet etmekte oldukları Tablo 6'dan anlaşılmaktadır. Büyükşehir Antalya ve merkez ilçeleri iken, iller Isparta ve Burdur, İlçe ve kasaba/köyler ise bu üç şehrin bazı ilçe ve kasaba/köyleridir.

Tablo 7. Örneklemin Evlenme Yaşına Göre Dağılımı

Evlenme Yaşı	N	%
18-24	340	80,5
25-29	70	16,6
30-34	10	2,4
35-45	2	0,5
46 üstü	-	-
Toplam	736	100

Tablo 7’deki verilere göre, örneklemin %80,5’i 18-24 yaş aralığında, %16,6’sı 25-29 yaş aralığında, %2,4’ü 30-34 yaş aralığında ve %0,5’i 35-45 yaş aralığında evlenmişlerdir. Örneklemden 46 üstü yaşta evlenen bulunmamaktadır.

Tablo 8. Örneklemin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

Çocuk Sayısı	N	%
Çocuk yok	-	-
1	42	10,0
2	172	40,7
3	112	28,8
4 üstü	96	22,5
Toplam	736	100

Örneklem içerisinde henüz çocuğu olmayan yeni evliler çıkartıldığı için çocuğu olmayan bulunmamaktadır. Örneklemin %10’unun 1 çocuğu, %40,7’sinin 2 çocuğu, %28,8’inin 3 çocuğu ve %22,5’inin 4 ve üstü çocuğu vardır.

Tablo 9. Örneklemin Kendi Dindarlık Algısına Göre Yüzdeler Dağılımı

Çocuk Sayısı	N	%
Çok dindar	100	23,7
Dindar	226	53,5
Din ile az ilgili	80	19,0
Din ile ilgisi yok	16	3,8
Toplam	736	100

Tablo 9’den anlaşılacağı üzere, örneklemin %23,7’si kendini çok dindar, %53,5’i dindar, %19’u din ile az ilgili, %3,8’i ise din ile ilgisi yok şeklinde tanımlamışlardır. Kendini çok dindar ve dindar görenlerin oranı oldukça yüksektir.

2.2. Örneklemin Döngü İçindeki Tutum Düzeyleri

Tablo 10. Cinsiyet ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD’deki Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Cinsiyetiniz?	Dindarlık bakımından kendinizi hangi grupta görüyorsunuz?	Ortalama	N
Erkek	Çok dindar	2,83	36
	Dindar	2,76	76
	Din ile az ilgili	2,75	36
	Din ile ilgisi yok	3,29	12
	Toplam	2,81	160
Kadın	Çok dindar	2,76	64
	Dindar	2,74	150
	Din ile az ilgili	2,98	44
	Din ile ilgisi yok	3,33	4
	Toplam	2,79	262
Toplam	Çok dindar	2,79	100
	Dindar	2,74	226
	Din ile az ilgili	2,88	80
	Din ile ilgisi yok	3,30	16
	Toplam	2,80	422

Tablo 11. Cinsiyet ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD’deki Tutumlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	Sd	T	p
Erkek	160	2,81	420	,293	,770
Kadın	262	2,79			

Tablo 12. Cinsiyet ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD’deki Tutumlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ort.	F	p	Gruplar Arası Anlamlı Fark
Cinsiyetiniz	,074	1	,074	,153	,696	
Dindarlık	5,208	3	1,736	3,609*	,013	1-3, 1-4**
Cinsiyetiniz* Dindarlık	1,212	3	,404	,837	,474	
Hata	199,819	414	,483			
Toplam	3528,349	422				

*p<0.05

**1. Din ile ilgisi yok, 2. Din ile az ilgili, 3. Dindar, 4. Çok dindar

Tablo 11’deki t-Testi sonuçlarına göre, bireylerin EÇD’deki tutum ve davranışları cinsiyete göre farklılık göstermemekle birlikte, her iki cinsin de döngüye özgü tutumları olumsuzdur. Kadınların ortalaması (2,79) erkeklerin ortalamasından (2,81) biraz düşük olmakla birlikte, anlamlı bir etki oluşturmamaktadır. Bu döngü eşler için çok sıkıntılı olmasına ve tutum ortalamalarının bütün döngüler içinde en düşük çıkma özelliği taşımaya rağmen, beklenilenden yüksek çıkmıştır. Anket uygulaması esnasında görüştüğümüz eşler, bu döngünün oldukça sıkıntılı geçtiğini ifade etmekle birlikte, çocuklarının sıkıntılarını gidermek ve onlara yardımcı olabilmek adına, birbirleriyle önceki döngülerden daha fazla iletişim halinde olduklarını ve fikir alışverişinde bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu anlamda, süreç sıkıntılı geçmesine rağmen, eşlerin evlilik tatminleri yüksek olmaktadır.

Tablo 12’deki çift yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, dindarlığın EÇD’ye anlamlı etkisi vardır [F_(3,422)= 3,609, p<0.05]. Tablo 10’daki verilere göre, din ile ilgisi olmayanlar (3,30), çok dindar (2,79), dindar (2,74) ve din ile az ilgili olanlara (2,88) oranla daha olumlu tutum düzeyine sahiptirler. Diğer bir ifadeyle, din ile ilgisi olmayanlar döngüyü daha az sıkıntılı ve ergen çocuklarıyla daha az çatışma içinde geçirmektedirler.

Ergenlik döneminde çocukların dış dünyaya daha çok açılmaları ve yeni yeni arkadaş çevrelerine katılmaları dindarlık düzeyi yüksek olan aileler çocuklarının kötü alışkanlıklar edinebileceği ve haram olan şeylere meydeceği endişesini vermektedir. Bu nedenle, çocuklarını bundan korumak isteyen çok dindar ve dindar aileler, çocuklarıyla sık sık çatışma yaşamakta ve döngüyü oldukça sıkıntılı geçirmektedirler. Dindarların içki, uygun olmayan kıyafetler, kız erkek arkadaşlığı gibi kötü alışkanlık olarak değerlendirdikleri bazı eğilimler, din ile ilgisi olmayanlar tarafından kötü alışkanlık olarak değerlendirilmemektedir. Bu nedenle, din ile ilgisi olmayanlar ergen çocuklarına karşı daha az müdahaleci yaklaşmaktadırlar ve neticede daha az çatışma yaşamaktadırlar.

Dini endişe taşıyan grupların çocuklarıyla çatışma yaşamalarının bir başka nedeni ise, artık ibadetlere başlama yaşı gelen çocukların ibadet yapma noktasında isteksiz davranışlarıdır. Bu durum yine anne-babaları çocuklarıyla çatışma yaşamaya yöneltmektedir. Anket uygulaması esnasında görüştüğümüz bazı dindar aileler ‘çocuklara günde beş vakit namaz kılmayı hatırlatmalarının çocuklarda namaza karşı soğukluk meydana getirdiğini ve kılmamak için çocukların kendileriyle mücadele ettiklerini’ ifade ederek ‘buna nasıl bir çözüm bulacaklarını da bilmediklerini’ söylemişlerdir. Bu anlamda, zaten yaşı gereği kurallara karşı içlerinde isyankarlık taşımaya başlayan ergen çocuklar ibadetlerini yapmak noktasında anne-babalarının ısrarlarına karşı olumsuz bir tavır takınmaktadırlar. Birçok dindar anne-

baba ise ne yapacaklarını bilmediklerinden, iletişim genellikle tartışmayla ve anne-babanın çocuğu azarlamasıyla sonuçlanmaktadır. Cinsiyet ve dindarlığın ise birlikte döngüye anlamlı etkisi söz konusu değildir.

Tablo 13. Yaş ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD'deki Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaşınız?	Dindarlık bakımından kendinizi hangi grupta görüyorsunuz.	Ortalama	N
31-40	Çok dindar	3,01	12
	Dindar	2,70	52
	Din ile az ilgili	2,67	22
	Din ile ilgisi yok	2,50	4
	Toplam	2,73	90
41-60	Çok dindar	2,77	68
	Dindar	2,73	140
	Din ile az ilgili	2,97	50
	Din ile ilgisi yok	3,59	6
	Toplam	2,80	264
61 ve üstü	Çok dindar	2,71	20
	Dindar	2,87	34
	Din ile az ilgili	2,88	8
	Din ile ilgisi yok	3,55	6
	Toplam	2,88	68
Toplam	Çok dindar	2,79	100
	Dindar	2,74	226
	Din ile az ilgili	2,88	80
	Din ile ilgisi yok	3,30	16
	Toplam	2,80	422

Tablo 14. Yaş ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD'deki Tutumlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ort.	F	p	Gruplar Arası Anlamlı Fark
Yaşınız	2,503	2	1,252	2,634	,073	
Dindarlık	5,208	3	1,736	3,609*	,013	1-2, 1-3, 1-4**
Yaşınız* Dindarlık	5,356	6	,893	1,879	,083	
Hata	194,837	410	,475			
Toplam	3528,349	422				

*p<0.05

***1. Din ile ilgisi yok, 2. Din ile az ilgili, 3. Dindar, 4. Çok dindar

Tablo 14'deki çift yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, üst yaş gruplarına doğru ortalama bir miktar yükselmekle birlikte, yaşın EÇD'ye anlamlı etkisi söz konusu değildir. Aslında, son zamanlarda yaygınlaşan internet ve akıllı cep telefonları gibi teknolojik gelişmeler ile uygun olmayan kadın-erkek ilişkilerinin işlendiği dizi ve filmler günümüzde aileleri çok fazla endişelendirmesine ve günümüzdeki ailelerin daha sıkıntı içinde olmaları ve yaşın anlamlı etkisi olması gerektiği fikrini bize vermesine rağmen, yaşın döngüye anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Çünkü ergen çocuk sahibi aileleri endişeye sokacak durumlar her dönem varlığını korumaktadır. 61 ve üstü yaş grubunun çocuklarının ergen olduğu yıllarda ülkemizde siyasi çatışmalar oldukça yoğundu. O dönemin ergen çocuklu ailelerinde çocuklarının çatışma içinde yer alabileceği ve belki de hayatını kaybedeceği endişesi vardı. Bu anlamda, her dönemde çocukları sebebiyle aileleri endişe içinde bırakacak gelişmeler

olabilmektedir. Bu nedenle, farklı yaş grubundaki ortalamalar birbirine yakın çıkmış ve anlamlı etki ortaya çıkmamıştır. Yaş ve dindarlığın ise birlikte döngüye anlamlı etkisi söz konusu değildir.

Tablo 15. Eğitim Durumu ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD'deki Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Eğitim durumunuz?	Dindarlık bakımından kendinizi hangi grupta görüyorsunuz.	Ortalama	N
Üniversite	Çok dindar	2,85	28
	Dindar	2,77	40
	Din ile az ilgili	2,68	24
	Din ile ilgisi yok	2,88	4
	Toplam	2,78	96
Lise	Çok dindar	2,88	10
	Dindar	2,59	54
	Din ile az ilgili	2,77	10
	Din ile ilgisi yok	3,47	8
	Toplam	2,73	82
Ortaokul	Çok dindar	2,82	14
	Dindar	2,35	16
	Din ile az ilgili	2,91	10
	Din ile ilgisi yok	2,88	2
	Toplam	2,66	42
İlkokul	Çok dindar	2,78	34
	Dindar	2,78	94
	Din ile az ilgili	3,05	34
	Din ile ilgisi yok	3,88	2
	Toplam	2,85	164
Okur-Yazar Değil	Çok dindar	2,57	14
	Dindar	3,22	22
	Din ile az ilgili	2,77	2
	Toplam	2,95	38
Toplam	Çok dindar	2,79	100
	Dindar	2,74	226
	Din ile az ilgili	2,88	80
	Din ile ilgisi yok	3,30	16
	Toplam	2,80	422

Tablo 16. Eğitim Durumu ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD'deki İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ort.	F	p	Gruplar Arası Anlamlı Fark
Eğitim	2,566	4	,641	1,381	,240	
Dindarlık	5,208	3	1,736	3,609*	,013	1-2, 1-3, 1-4**
Eğitim*Dindarlık	10,032	11	,912	1,464*	,061	
Hata	187,186	403	,464			
Toplam	3528,349	422				

*p<0.05

**1. Din ile ilgisi yok, 2. Din ile az ilgili, 3. Dindar, 4. Çok dindar

Tablo 16'daki çift yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, eğitimin EÇD'ye anlamlı etkisi söz konusu değildir. Gruplar arası yapılan çoklu karşılaştırmaya göre, bütün eğitim gruplarında ortalamalar birbirine yakın iken, ilkökul mezunlarında ve okur-yazar olmayanlarda ortalamalar biraz daha yüksek çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle, ilkökul mezunu olanlar ve okur-yazar olmayanlar nispeten daha olumlu tutum düzeyine sahiptirler. Eğitim düzeyi düşük olan grupların ergen çocuklarına nasıl yol göstereceklerini bilmeme ihtimalinin eğitim düzeyi yüksek olan gruplardan daha yüksek olması, süreci daha esnek ve olurlarına bıraktıkları fikrini bize vermektedir. Diğer bir ifadeyle, eğitim düzeyi düşük olan grupların ergen çocuklarına daha esnek davranma durumları, süreci daha az çatışma ile geçirdiklerini göstermektedir. Eğitim ve dindarlığın da birlikte döngüye anlamlı etkileri yoktur.

Tablo 17. Meslek ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD'deki Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Mesleğiniz?	Dindarlık bakımından kendinizi hangi grupta görüyorsunuz.	Ortalama	N
Memur	Çok dindar	2,86	28
	Dindar	2,72	54
	Din ile az ilgili	2,87	24
	Din ile ilgisi yok	3,18	6
	Toplam	2,81	112
İşçi	Çok dindar	2,55	14
	Dindar	2,83	44
	Din ile az ilgili	2,52	14
	Din ile ilgisi yok	4,11	2
	Toplam	2,75	74
Çiftçi	Çok dindar	2,86	8
	Dindar	2,92	26
	Din ile az ilgili	2,77	8
	Din ile ilgisi yok	2,50	4
	Toplam	2,85	46
Esnaf	Çok dindar	2,77	6
	Dindar	2,65	14
	Din ile az ilgili	2,63	8
	Din ile ilgisi yok	3,88	2
	Toplam	2,75	30
Ev Hanımı	Çok dindar	2,73	38
	Dindar	2,70	80
	Din ile az ilgili	3,03	22
	Din ile ilgisi yok	3,88	2
	Toplam	2,78	142
Diğer	Çok dindar	3,25	6
	Dindar	2,53	8
	Din ile az ilgili	4,11	4
	Toplam	3,12	18
Toplam	Çok dindar	2,79	100
	Dindar	2,74	226
	Din ile az ilgili	2,88	80
	Din ile ilgisi yok	3,30	16
	Toplam	2,80	422

Tablo 18. Meslek ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD’deki Tutumlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ort.	F	p	Gruplar Arası Anlamlı Fark
Meslek	2,332	5	,466	,952	,447	
Dindarlık	5,208	3	1,736	3,609*	,013	1-2, 1-3, 1-4**
Meslek*Dindarlık	16,024	14	1,145	2,500*	,020	
Hata	182,679	399	,458			
Toplam	3528,349	422				

*p<0.05

**1. Din ile ilgisi yok, 2. Din ile az ilgili, 3. Dindar, 4. Çok dindar

Tablo 18’deki çift yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, meslek farklılığının EÇD’ye anlamlı etkisi söz konusu değildir. Bütün meslek gruplarındaki ebeveynler EÇD’de benzer sıkıntı ve çatışmaları yaşamaktadırlar, zira ergenler benzer tavır ve davranışları sergilemektedirler. Meslek ve dindarlığın ise birlikte anlamlı etkisi vardır [$F_{(14;422)}= 2,500, p<0.05$]. Tablo 17’deki verilere göre, çiftçiler dışında diğer meslek gruplarında din ile ilgisiz olanlar, diğer dindarlık düzeyindekilere nispeten daha olumlu tutum düzeyine sahiptirler.

Tablo 19. Gelir Durumu ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD’deki Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Ailenizin gelir durumu?	Dindarlık bakımından kendinizi hangi grupta görüyorsunuz.	Ortalama	N
500-1000	Çok dindar	2,96	12
	Dindar	2,81	36
	Din ile az ilgili	3,25	8
	Toplam	2,90	56
1100-2000	Çok dindar	2,63	28
	Dindar	2,90	70
	Din ile az ilgili	3,07	24
	Din ile ilgisi yok	3,50	4
Toplam	2,89	126	
2100-3000	Çok dindar	2,79	38
	Dindar	2,62	74
	Din ile az ilgili	2,94	24
	Din ile ilgisi yok	3,25	6
Toplam	2,75	142	
3100-4500	Çok dindar	2,29	6
	Dindar	2,26	22
	Din ile az ilgili	2,37	10
	Din ile ilgisi yok	2,77	2
Toplam	2,32	40	
4600 ve üstü	Çok dindar	3,11	16
	Dindar	3,01	24
	Din ile az ilgili	2,60	14
	Din ile ilgisi yok	3,44	4
Toplam	2,97	58	
Toplam	Çok dindar	2,79	100
	Dindar	2,74	226
	Din ile az ilgili	2,88	80
	Din ile ilgisi yok	3,30	16
Toplam	2,80	422	

Tablo 20. Cinsiyet ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD'deki Tutumlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ort.	F	p	Gruplar Arası Anlamlı Fark
Gelir	8,001	4	2,000	4,467*	,002	4-1, 4-2, 4-3, 4-5**
Dindarlık	4,494	3	1,498	3,346*	,019	1-2, 1-3, 1-4***
Gelir*Dindarlık	7,082	11	,644	1,438	,153	
Hata	180,454	403	,448			
Toplam	3528,349	422				

*p<0.05

**1. 500-1000, 2. 1100-2000, 3. 2100-3000, 4. 3100-4500, 5. 4600 ve üstü

Tablo 20'deki çift yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, gelir farklılığının EÇD'ye anlamlı etkisi söz konusudur [$F_{(4,422)} = 4,467, p < 0.05$]. Gruplar arası yapılan çoklu karşılaştırmaya göre, 3100-4500 gelir grubunda olanlar (2,32), 500-1000 gelir grubu (2,90), 1100-2000 gelir grubu (2,89), 2100-3000 gelir grubu (2,75) ve 4600 ve üstü gelir grubundakilere (2,97) nispeten daha olumsuz tutum düzeyine sahiptirler. Bu anlamda, üst gelir grubuna doğru ortalamaların düşmesi, ergen çocukların gelirin daha iyi olması sebebiyle birçok şeye daha kolay ulaşabilmeleri ihtimali, maddi durumu iyi olan aileleri endişeye sevk ediyor olabilir. Gelir durumu ve dindarlığın ise birlikte döngüye anlamlı etkileri yoktur.

Tablo 21. İkamet Yeri ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD'deki Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaşadığınız yer?	Dindarlık bakımından kendinizi hangi grupta görüyorsunuz.	Ortalama	N
Büyükşehir	Çok dindar	2,66	32
	Dindar	2,65	96
	Din ile az ilgili	2,92	22
	Din ile ilgisi yok	3,44	4
	Toplam	2,71	154
İl	Çok dindar	2,91	24
	Dindar	2,77	30
	Din ile az ilgili	2,88	16
	Din ile ilgisi yok	3,59	6
	Toplam	2,90	76
İlçe	Çok dindar	2,83	32
	Dindar	2,84	66
	Din ile az ilgili	2,89	28
	Din ile ilgisi yok	2,11	2
	Toplam	2,84	128
Kasaba/Köy	Çok dindar	2,75	12
	Dindar	2,81	34
	Din ile az ilgili	2,77	14
	Din ile ilgisi yok	3,33	4
	Toplam	2,82	64
Toplam	Çok dindar	2,79	100
	Dindar	2,74	226
	Din ile az ilgili	2,88	80
	Din ile ilgisi yok	3,30	16
	Toplam	2,80	422

Tablo 22. İkamet Yeri ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD'deki Tutumlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ort.	F	p	Gruplar Arası Anlamlı Fark
İkamet	2,498	3	,833	1,735	,159	
Dindarlık	5,208	3	1,736	3,609*	,013	1-2, 1-3, 1-4**
İkamet*Dindarlık	4,647	9	,516	1,076	,379	
Hata	194,861	406	,480			
Toplam	3528,349	422				

*p<0.05

**1. Din ile ilgisi yok, 2. Din ile az ilgili, 3. Dindar, 4. Çok dindar

Tablo 22'deki çift yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, ikamet yeri farklılığının EÇD'ye anlamlı etkisi yoktur. Gruplar arası yapılan çoklu karşılaştırmaya göre, büyükşehirde yaşayanların ortalaması diğer ikamet yeri gruplarına oranla biraz daha düşük olmakla birlikte, bu fark anlamlı etki oluşturmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, bütün yerleşim yeri gruplarında ergen çocuklu aileler döngüye özgü sıkıntı ve endişeleri yaşamaktadırlar. Günümüzdeki teknolojik gelişmeler neticesinde her yerden her şeye çok kolay ulaşılabilir olması küçük yer-büyükşehir farkını en aza indirmiş olabilir. İkamet yeri ve dindarlığın da birlikte anlamlı etkileri söz konusu değildir.

Tablo 23. Evlilik Yaşı ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD'deki Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Kaç yaşında evlendiniz?	Dindarlık bakımından kendinizi hangi grupta görüyorsunuz.	Ortalama	N
18-24	Çok dindar	2,75	82
	Dindar	2,73	176
	Din ile az ilgili	2,88	70
	Din ile ilgisi yok	3,55	12
	Toplam	2,80	340
25-29	Çok dindar	2,96	18
	Dindar	2,83	42
	Din ile az ilgili	2,80	8
	Din ile ilgisi yok	2,11	2
	Toplam	2,84	70
30-34	Dindar	2,48	6
	Din ile az ilgili	3,00	2
	Din ile ilgisi yok	2,99	2
	Toplam	2,68	10
35-45	Dindar	2,77	2
	Toplam	2,77	2
Toplam	Çok dindar	2,79	100
	Dindar	2,74	226
	Din ile az ilgili	2,88	80
	Din ile ilgisi yok	3,30	16
	Toplam	2,80	422

Tablo 24. Evlenme Yaşı ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD'deki Tutumlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ort.	F	p	Gruplar Arası Anlamlı Fark
Evlenme Yaşı	1,933	3	,644	1,350	,258	
Dindarlık	5,208	3	1,736	3,609	,013	1-2, 1-3, 1-4
Evlenme Yaşı*Dindarlık	4,688	5	,938	1,964	,083	
Hata	195,744	410	,477			
Toplam	3528,349	422				

*p<0.05

***1. Din ile ilgisi yok, 2. Din ile az ilgili, 3. Dindar, 4. Çok dindar

Tablo 24'teki çift yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, evlenme yaşının ve hem evlenme yaşı hem de dindarlığın birlikte EÇD'ye anlamlı etkileri yoktur. Diğer bir ifadeyle, ergen çocuk sahibi ebeveynler hangi yaşta olurlarsa olsunlar çocukla ilgili endişelerden kurtulamamaktadırlar. Ancak, gruplar arası yapılan çoklu karşılaştırmaya göre, evlenme yaşı yükseldikçe ortalamalarda bir miktar düşüş olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda, 40'lı ve 50'li yaşlarda iken ergen çocuk sahibi olan ebeveynlerin yaşın getirdiği yorgunlukla, daha tahammülsüz oldukları söylenebilir.

Tablo 25. Çocuk Sayısı ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD'deki Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Kaç çocuğunuz var?	Dindarlık bakımından kendinizi hangi grupta görüyorsunuz.	Ortalama	N
1	Çok dindar	3,42	10
	Dindar	2,39	24
	Din ile az ilgili	3,50	4
	Din ile ilgisi yok	3,38	4
	Toplam	2,84	42
2	Çok dindar	2,59	28
	Dindar	2,85	100
	Din ile az ilgili	2,82	42
	Din ile ilgisi yok	2,97	2
	Toplam	2,80	172
3	Çok dindar	2,69	30
	Dindar	2,87	48
	Din ile az ilgili	2,95	26
	Din ile ilgisi yok	3,25	8
	Toplam	2,87	112
4 ve üstü	Çok dindar	2,85	32
	Dindar	2,60	54
	Din ile az ilgili	2,63	8
	Din ile ilgisi yok	3,88	2
	Toplam	2,71	96
Toplam	Çok dindar	2,79	100
	Dindar	2,74	226
	Din ile az ilgili	2,88	80
	Din ile ilgisi yok	3,30	16
	Toplam	2,80	422

Tablo 26. Çocuk Sayısı ve Dindarlık Düzeyine Göre Bireylerin EÇD’deki Tutumlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ort.	F	p	Gruplar Arası Anlamlı Fark
Çocuk Sayısı	2,308	3	,769	1,679	,171	
Dindarlık	5,208	3	1,736	3,609*	,013	1-2, 1-3, 1-4**
Çocuk Sayısı*Dindarlık	14,303	9	1,589	3,468*	,000	
Hata	186,047	406	,458			
Toplam	3528,349	422				

*p<0.05

**1. Din ile ilgisi yok, 2. Din ile az ilgili, 3. Dindar, 4. Çok dindar

Tablo 26’deki çift yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, sahip olunan çocuk sayısının EÇD’ye anlamlı etkisi yoktur. Her çocuğun karakterinin farklı olması, farklı ilgi ve yönelimlerinin olması, bir ergen çocukta elde edilen tecrübenin diğer çocuklar için de kullanılabilmesinin önüne geçmektedir. Bu nedenle ebeveynler, her ergen çocukta farklı sıkıntılar yaşayabilmektedirler.

Çocuk sayısının ve dindarlığın ise birlikte anlamlı etkisi söz konusudur [$F_{(9;422)}= 3,468, p<0.05$]. Tablo 25’teki veriler bütün çocuk sayısı gruplarında din ile ilgisiz olanların diğerlerine nispeten daha olumlu tutum düzeyine sahip olduklarını göstermektedir.

2.3. Eşlerin Döngü İçindeki Tutumlarının Madde Bazında Değerlendirilmesi

Tablo 27. Ergen Çocuklarla İletişim Sıkıntısı

Ergenlik dönemlerinde çocuklarla iletişim kurmakta zorlandım.	N	%
Hiçbir zaman	46	10,9
Nadiren	80	19,0
Bazen	116	27,5
Çoğu zaman	124	29,4
Her zaman	56	13,3
Toplam	422	100,0

X=3,15

Tablo 27’deki verilere göre, ankete katılan ebeveynler genel olarak ergen çocuklarıyla iletişim kurmakta zorlanmaktadır. Katılımcıların %10,9’u ergen çocuklarıyla iletişim kurmakta hiçbir zaman zorlanmadıklarını düşünürken, %13,3’ü her zaman, %29,4’ü çoğu zaman, %27,5’i bazen, %19’u ise nadiren zorlandıklarını düşünmektedirler. Tablo 27’den elde edilen veriler, ebeveynlerle ergenler arasında ciddi bir iletişim sıkıntısı olduğunu göstermektedir. Her şeyin çok hızlı bir şekilde değiştiği günümüzde, anne-baba ve çocuklar arasındaki algı ve davranış farklılığı her zaman olduğundan daha fazladır. Günümüz anne-babaları ile çocuklar, amiyane tabirle “farklı tellerden” çalmaktadırlar. Farklı zevkler, saç modelleri, kıyafetler, konuşma tarzları gibi günümüz gençlerini cezbeden şeyler, ebeveynlerle çocuklar arasındaki iletişimsizliği derinleştirmektedir. Bütün bunların yanında, teknolojik gelişmeler neticesinde cep telefonu ve internetle bütün ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini düşünen gençlerle iletişim kurmak ebeveynler için zor olmaktadır.

Tablo 28. Ergen Çocukların Tavırları

Çocuğum ergenlik döneminde kural tanımaz oldu.	N	%
Hiçbir zaman	68	16,1
Nadiren	100	23,7
Bazen	98	23,2
Çoğu zaman	94	22,3
Her zaman	62	14,7
Toplam	422	100,0

X=2,96

Tablo 28'deki veriler, ergenlerin kurallara uymama noktasında anne-babalara oldukça sıkıntı çıkardıklarını göstermektedir. Buna göre, örneklemin %16,1'i çocuklarının ergenlik döneminde her zaman kurallara uyduğunu ifade ederken, %23,7'si nadiren, %23,2'si bazen, %22,3'ü çoğu zaman, %14,7'si ise hiçbir zaman kurallara uymadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 29. Ergen Çocuklarla Çatışma

Bu dönemde çocuklara çok müdahale ettim ve çocuklarla çatışmalar yaşadım.	N	%
Hiçbir zaman	74	17,5
Nadiren	118	28,0
Bazen	102	24,1
Çoğu zaman	78	18,5
Her zaman	50	11,8
Toplam	422	100,0

X=2,79

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, anne-babaların çocuklarına müdahale etme ve çatışma oranları yüksek görünmektedir. Katılımcıların %17,5'i ergen çocuklarına hiçbir zaman müdahale etmediklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte %28'i nadiren, %24,1'i bazen, %18,5'i çoğu zaman, %11,8'i ise her zaman müdahale ettiklerini ve çatışma yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 30. Ergenlerin Ebeveynlerinden Uzaklaşmaları

Çocuklar sorunlarını benimle paylaşmadılar.	N	%
Hiçbir zaman	86	20,4
Nadiren	96	22,7
Bazen	98	23,2
Çoğu zaman	88	20,9
Her zaman	54	12,8
Toplam	422	100,0

X=2,83

Tablo 30'daki veriler ergenlerin sorunlarını anne-babalarıyla paylaşmalarında sıkıntı yaşadıklarını göstermektedir. Buna göre, katılımcıların % 20,4'ü çocuklarının sıkıntılarını her zaman paylaştıklarını belirtirken, % 22,7'si nadiren, %23,2'si bazen, %20,9'u çoğu zaman, %12,8'i ise hiçbir zaman paylaşmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 31. Sıkıntıların Çatışmaya Dönüşmesi

Çocuğum/çocuklarım beni dinlemediği zaman azarladım.	N	%
Hiçbir zaman	32	7,6
Nadiren	92	21,8
Bazen	168	39,8
Çoğu zaman	102	24,2
Her zaman	28	6,6
Toplam	422	100,0

X=3,00

Tablo 31'deki verilerden anlaşıldığı üzere, çocuklarla sıkıntı yaşadıklarında azarlayarak karşılık verdiğini düşünen ebeveyn oranı oldukça yüksektir. Tabloya göre, örneklemin %7,6'sı hiçbir zaman azarlamadığını ifade ederken, %21,8'si nadiren, %39,8'i bazen, %24,2'si çoğu zaman, %6,6'sı ise her zaman azarladığını ifade etmiştir.

Tablo 32. Evden Kaçış

Çoğu zamanlarını evin dışında, arkadaşlarıyla geçirdiler.	N	%
Hiçbir zaman	96	22,7
Nadiren	130	30,8
Bazen	90	21,3
Çoğu zaman	66	15,6
Her zaman	40	9,5
Toplam	422	100,0

X=2,59

Yukarıdaki tabloya göre, ergen çocukların anne-babalarından bağımsız hareket etme eğilimleri olmakla birlikte çok yüksek değildir. Katılımcıların %22,7'si ergen çocuklarının vakitlerini hiçbir zaman dışarıda geçirmediğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte %30,8'i nadiren, %21,3'ü bazen, %15,6'sı çoğu zaman, %9,5'i ise her zaman dışarıda arkadaşlarıyla vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir. Toplumumuzda kız çocuklarının dışarıda zaman geçirmeleri hoş görülmediğinden oran düşük görünüyor olabilir.

Tablo 33. Ailece Hareket Edebilme Durumu

Hafta sonları, akşamları ailecek vakit geçirdik.	N	%
Hiçbir zaman	16	3,8
Nadiren	106	25,1
Bazen	134	31,8
Çoğu zaman	92	21,8
Her zaman	74	17,5
Toplam	422	100,0

X=3,24

Tablo 33'teki verilere göre, katılımcıların %3,8'i hiçbir zaman ailecek vakit geçiremediklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte %25,1'i nadiren, %31,8'i bazen, %21,8'i çoğu zaman, %17,5'i ise her zaman ailecek birlikte vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir. EÇD'de aile bireylerinin birlikte hareket etme oranı, birçok topluma nazaran aile değerlerine daha fazla önem veren Türk toplumu için düşüktür.

Tablo 34. Kötü Alışkanlık Problemi

Çocuğum arkadaş ortamında kötü alışkanlıklar edindi.	N	%
Hiçbir zaman	226	53,6
Nadiren	66	16,1
Bazen	56	13,3
Çoğu zaman	40	9,5
Her zaman	32	7,6
Toplam	422	100,0

X=2,04

Yukarıdaki tabloya göre katılımcıların %53,6'sı çocuğunun hiçbir zaman kötü alışkanlık edinmediğini düşünmektedir. Çocuğunun arkadaş ortamında kötü alışkanlık edindiğini düşünenler ise %16,1 ile nadiren, %13,3 ile bazen, %9,5 ile çoğu zaman, %7,6 ile her zamandır. Bu veriler, çocuklarının arkadaş ortamlarında kötü alışkanlıklar edindiğini düşünen katılımcıların oranının düşük olduğunu göstermektedir. Bunun sebeplerinden birisi farklı dindarlık düzeylerine sahip ebeveynlerin kötü alışkanlık ifadesine farklı anlam yüklemesinden kaynaklanıyor olabilir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

AYD'nin nişanlılık, yeni evli-çocuksuz, küçük çocuklu ve okul dönemi çocuklu döngülerinden geçmiş ve o döngülerde birçok maddi-manevi sıkıntıları yaşayarak döngüleri atlattığına çalışmış olan ebeveynler, EÇD'de, çocuklarının kişilik kazanma sürecinde daha önce karşılaşmadıkları bazı problemlerle karşılaşır. Bu problemleri çözmek ve ergen çocuklarına yardım edebilmek adına, ebeveynler daha önceki döngülerde eşleri ile yaşadıkları iletişim problemlerini azaltarak, ortak hareket etmeye, sorunları paylaşmaya ve çözüm yolu bulmaya çalışırlar. Dolayısıyla, sıkıntılı bir sürecin içinden geçmelerine rağmen, eşlerin döngüye olan tutumları ve evlilik tatminleri beklenilenin üzerindedir.

422 örneklemin yer aldığı araştırmanın EÇD ölçeğinden elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Araştırmaya katılan bireylerin ergen çocuklu döngüye yönelik tutumları cinsiyete göre farklılık göstermemektedir. Ancak, dindarlık düzeyi bireylerin ergen çocuklu döngüye yönelik tutumlarını etkilemektedir. Bu anlamda, din ile ilgisi olmayanlar çok dindar, dindar ve din ile az ilgili olanlara oranla daha olumlu tutum düzeyine sahiptirler. Cinsiyet ve dindarlık birlikte değerlendirildiğinde ise farklılık ortaya çıkmamaktadır.

Örneklemin ergen çocuklu döngüye yönelik tutumları yaşa göre farklılık göstermemektedir. Hem dindarlık hem yaş birlikte değerlendirildiğinde ise, yine herhangi bir farklılık yoktur.

Örneklemin ergen çocuklu döngüye yönelik tutumları eğitim durumuna göre farklılık göstermemektedir. Hem dindarlık hem eğitim beraber değerlendirildiğinde ise, yine farklılık söz konusu değildir.

Örneklemin ergen çocuklu döngüye yönelik tutumları meslek farklılığına göre değişiklik göstermemektedir. Dindarlık ve meslek farklılığı birlikte değerlendirildiğinde ise farklılık ortaya çıkmaktadır. Buna göre, çiftçiler dışında diğer meslek gruplarında din ile ilgisiz olanların ortalamaları diğer dindarlık düzeyindekilere nispeten yüksektir ve daha olumlu tutum düzeyine sahiptirler.

Örneklemin ergen çocuklu döngüye yönelik tutumları gelir düzeyine göre farklılık arz etmektedir. En olumsuz tutum düzeyine sahip olanlar 3100-4500 gelir grubunda olanlardır. Dindarlık ve gelir düzeyi birlikte değerlendirildiğinde ise, farklılık söz konusu değildir.

Örneklemin ergen çocuklu döngüye yönelik tutumları ikamet yerine göre değişiklik göstermemektedir. Keza, ikamet yeri ve dindarlık birlikte göz önüne alındığında yine farklılık söz konusu değildir.

Örneklemin ergen çocuklu döngüye yönelik tutumları hem evlilik yaşına göre, hem de evlilik yaşı ve dindarlığa göre değişiklik göstermemektedir.

Örneklemin ergen çocuklu döngüye yönelik tutumları sahip olunan çocuk sayısına göre de farklılık arz etmemektedir. Ancak, çocuk sayısı ve dindarlık beraber değerlendirildiğinde değişiklik ortaya çıkmaktadır. Buna göre, bütün çocuk sayısı gruplarında din ile ilgisiz olanların diğerlerine nispeten daha olumlu tutum düzeyine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Çalışmanın en önemli sonucu, EÇD içinde bulunan, dindarlık düzeyi yüksek bireylerin tutum düzeylerinin dindarlık düzeyi düşük olanlara nazaran daha olumsuz olmasıdır. Edindikleri dini bilgiler göz önüne alındığında, çevresine karşı daha şefkatli, merhametli, toleranslı davranması beklenen dindar bireylerin ergen çocuklarıyla daha fazla çatışma yaşamaları, iletişim sıkıntısı çekmeleri bir tezat teşkil etmektedir. Ancak, dindar bireylerin bu tür davranışlar içinde olmalarının sebebi, muhtemelen içinden geçmekte olduğumuz dönemin dindar insanlar için sancılı bir süreç olmasıdır. Teknolojik gelişmeler neticesinde ergen bireyler her şeye çok kolay ulaşabilmekte ve bu durum ebeveynlere çocuklarının kötü alışkanlıklar edinebilecekleri fikrini vermektedir. Çocuklarını bundan korumak isteyen ebeveynler baskı ile karşılık vererek çatışma ortamı hazırlamakta ve ergen çocuklarıyla iletişimin kopmasına sebep olmaktadır. Bir araştırma sonucuna göre, araştırmaya katılan ergenlerin neredeyse yarısı ergenlik dönemlerinde kimseden yardım almadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç ergenlerle ebeveynleri arasındaki iletişim problemini ortaya koymaktadır (Ertem ve Yazıcı, 2006: 7-12). Ayrıca, ibadetlere başlama yaşına gelmiş olan ergenlerin ibadetlerini yapmamaları veya aksatmaları da ebeveynleri sıkıntıya sokmaktadır. Birçok ebeveyn bu noktada çocuklarıyla çatıştıklarını ifade etmiştir. Günümüz dünyasında çocukları cezbedecek bu kadar çok şey varken, çocukların ibadetleri gerektiği şekilde yapmaları zor görünmektedir. Dindar ebeveynler çocuklarını daha fazla sıkıştırmak yerine, onlara güvenmeli, cesaret vermeli ve bu güveni çocuklarına hissettirmelidirler. Unutulmamalıdır ki, küçükken çocukları ibadete alıştırmak ebeveynlerin görevidir. Ancak Allah herkese irade vermiştir. Belirli bir yaştan sonra bireyler kendi iradeleriyle hareket edecektir.

KAYNAKÇA

- Arslan, A., (2018). “Ortaokul Öğretmenlerinin Öğrencilerin Ergenlik Problemlerine İlişkin Kullandıkları Çözüm Stratejileri”, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı. 37, 57-84.
- Aslantürk, Z. (1998). Kutsalın Dönüşü, İstanbul: Ayışığı Kitapları.
- Ausubel, D., P., (2002). Theory and Problems of Adolescent Development, Lincoln: Writers Club Press.
- Ertem, Ü., Yazıcı, S., (2006). “Ergenlik Döneminde Psiko-Sosyal Sorunlar ve Depresyon”, Aile ve Toplum, Yıl: 8, Cilt: 3, Sayı: 9, 7-12.
- Duyan, G. Ç., (2003). “Aile Yaşam Döngüsü ve Gelişimsel Farklılıklar, Toplum ve Sosyal Hizmet, Cilt: 14, Sayı:2: 33-41.
- Meijer, G., (2006). Heterodox Views on Economics and the Economy of the Global Society, The Netherlands: Wageningen Academic Publishers.
- Özdemir, Ş., Vatandaş, C., Torlak, Ö., (2009). “ Sosyal Problemleri Çözmede Aile Yaşam Döngüsünün (AYD) Önemi, Aile ve Toplum, Yıl: 11 Cilt: 4 Sayı: 16, 7-18.
- Özdemir, Ş., Torlak, Ö., Vatandaş, C., (2016). Aile Yaşam Döngüsü ve Tüketim, İstanbul: Sekam Yayınları.
- Selman, A., Uçar, R., (2017). “Türk Toplumunu Bağlamında Aile Yaşam Döngüsü Süreçleri”, Toplum Bilimleri, Temmuz-Aralık, 11 (22), 213-234.
- Siyez, D., Aysan, F., (2007). “Ergenlerde Görülen Problem Davranışların Psiko-Sosyal Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Açısından Yordanması”, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: XX (1), 145-171.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2011). Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması, Ankara: Afşaroğlu Matbaası.
- T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, (1997). Türk Ailesinde Adolesanların Sorunları, Ankara: Takav Matbaacılık.

TÜRKİYE MESLEKİ VE SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

(Journal of Vocational and Social Sciences of Turkey – Journal of VOSST)

Kasım 2019, Yıl: 1, Sayı: 2

Thorsteinsson, E. B., Ryan, S. M., Sveinbjornsdotti, S., (2013). “The Mediating Effects of Social Support and Coping on the Stress-Depression Relationship in Rural and Urban Adolescents”, Open Journal of Depression, Vol.2, No.1, 1-6.

Yavuz, H., (1986). Ergenlik Çağında Gelişmeyi Etkileyen Güçler, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.